עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ה מהל' זכיה הל' ו ז ופ"א מהל' גירושין הל' טו ופ"ד הל' יז יח סמג עשין נ וסה טוש"ע ח"מ סימן רמ סעיף ד וסימן נא סעי' ז וטוש"ע אה"ע סי' קל סעיף ו וסי' קלג סעיף א:

ל ב טוש"ע ח"מ סי' רמ סעי' ג בהג"ה:

לא ג מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה הל' ה סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מג סעיף כג:

ושמואל דאמר כרבי אלעזר א)דאמר [א]עדי מסירה כרתי לא דכולי עלמא כרבי אלעזר והכא בהא קמיפלגי רב סבר חלוקה עדיפא ושמואל סבר שודא דדייני עדיפא ומי מצית מוקמת ליה לרב כר' אלעזר ב)והאמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי אלעזר בגיטין כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אף בשטרות מכלל דרב סבר בשטרות לא אלא מחוורתא רב כר"מ ושמואל כרבי אלעזר מיתיבי שני שטרות היוצאים ביום אחד חולקין תיובתא דשמואל אמר לך שמואל הא מני ר"מ היא ואנא דאמרי כר' אלעזר אי ר"מ אימא סיפא כתב לאחד ומסר לאחר זה שמסר לו קנה ואי רבי מאיר אמאי קנה האמר עדי חתימה כרתי תנאי היא דתניא ג)וחכמים אומרים יחלוקו וכאן אמרו מה שירצה השליש יעשה ד)אמיה דרמי בר חמא כתבתינהו לנכסה לרמי בר חמא בצפרא לאורתא כתבתינהו למר עוקבא בר חמא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסא אתא מר עוקבא לקמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסא אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן א"ל מ"ט עבד מר הכי א"ל ומ"ט עבד מר הכי א"ל דקדים א"ל אטו בירושלים יתבינן דכתבינן שעות אלא מר מאי טעמא עבד הכי א"ל שודא דדייני א"ל אנא נמי שודא דדייני א"ל חדא [ב]דאנא דיינא ומר לאו דיינא ועוד מעיקרא לאו בתורת הכי אתית לה [ג]הנהו תרי שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף חד הוה כתוב בחמשא בניסן וחד הוה כתוב ביה בניסן סתמא אוקמיה רב יוסף לההוא דחמשא בניסן בנכסים אמר ליה אידך ואנא אפסיד אמר ליה את ידך על התחתונה אימא בר כ"ט בניסן את א"ל ונכתוב לי מר טירפא

ושמואל דאמר כרבי אלעזר דאמר. ה)אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו בפני עדים גובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם שמא ימותו עדי מסירה או ילכו למדינת הים אלמא עדי מסירה עיקר. והכא יש לומר שמא האחד היה חביב עליו יותר וקדם ומסרו לו ואת השני הטעה וכי לא ידעינן נימא שודא דדייני לפי מה שהם רואים מי מהם היה רגיל אצלו יותר דשודא עדיפא מחלוקה: **דכולי עלמא כר' אלעזר.** דקיימא לן כוותיה בגטין ואיכא למימר שודא ואיכא למימר חלוקה ובהא פליגי: **חולקין.** אלמא חלוקה עדיפא: **ר"מ היא.** וליכא למימר שודא בחתימתו: ו)**כתב לאחד.** השטר ולא מסר לו עד שכתב שטר שני לאחר עליה ומסר לו: **ואי ר"מ כו'.** אלא לאו רבי אלעזר ואיכא למימר שודא ואיכא למימר חלוקה וקתני חולקין. אלמא חלוקה עדיפא: **תנאי היא.** איכא למ"ד שודא עדיף ואיכא למ"ד חלוקה עדיפא: **וחכ"א כו'.** בשלהי פ"ק דגטין הולך מנה לפלוני והלך וביקשו ולא מצאו שמת יחזרו למשלח מת המשלח יחזרו ליורשים כו' עד וחכ"א יחלוקו יורשי משלח ויורשי מי שנשתלחו לו ז)וכאן אמרו מה שירצה שליש יעשה דהיינו שליח יעשה אלמא שודא עדיפא: **אמיה דרמי בר חמא כו'.** ולא נודע למי מסרה תחלה שטר מתנה: **אטו בירושלים יתבינן כו'.** וכיון דלא הקפידו בני מקום לכתוב שעות גילו מנהגם שאין הולכים אחר הקודם לבו ביום ושניהם שוים: **אלא מר מאי טעמא עבד הכי.** ולא אמר יחלוקו: **שודא דדייני.** כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי. ולי נראה שזה היה חביב לה יותר וקדמה ומסרה לו תחלה: **א"ל אנא נמי.** תיהוי דידי שודא דדייני וכיון שפסקתי אני הדין שוב אין לך כח להוציא מידו שהרי יצא מב"ד זכאי בשודא דדייני: **אנא דיינא.** על פי ראש גלותא והישיבה: **לאו בתורת הכי אתית לה.** לא אמרת טעם שלך משום שודא דדייני אלא משום דקדים בחתימה כרבי מאיר וזו טעות דהא לאו בירושלים יתבינן: **הנהו תרי שטרי.** של מכר שיצאו על שדה אחת: טירפא

תלינן מסירה אחר שעות חתימה ה"נ תלינן המסירה בשעת חתימה ואפי' אם תימצי לומר לעולם אי אפשר ואחד מהם נחתם קודם לחבירו איהו מיהו סבר דשניהם נחתמו בבת אחת ואין דעתו כלל כשמוסר להם אפי' בזה אחר זה שיקנה אחד יותר מחבירו אלא דעתו שיקנה זה כמו זה והוי כאילו מסר שניהם בבת אחת ואין מועיל הקדמת החתימה כלום ואי נמי העדים שוים בשני שטרות אימא בשעה שעסוקין באותו ענין חתמו דקנין יכול לחזור בו או לקיים שניהם הלכך אמר רב חולקין ושמואל דאמר כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי וכיון שיוצא השטר מיד המוכר ליד הלוקח נזהר הוא שלא למסור בבת אחת אלא זה שלא בפני זה דהמסירה ביד המוכר דכותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו אבל החתימה לר' אלעזר לאו עיקר הוא ולא תלינן ביה הלכך אמר שמואל שודא דדייני שיש כח ביד הדיינים מובהקים ליתן לכל מי שירצו דהואיל וא"א לפי הענין להיות בבת אחת אימור איתרמי לאותו שזכה וכן (לעיל דף פה:) גבי שני טוביה שניהם ת"ח דאיכא שודא וכן גבי ההיא דכאן אמרו בשילהי פ"ק דגיטין (דף יד: ושם) דמייתי הכא וכן בי' יוחסין (קדושין עד. ושם) גבי נאמן הדיין וכן בהמוכר את הבית (ב"ב סב:) גבי רכבא דדקלי וכן בשבועת העדות ברישיה (שבועות ל:) וגבי אמר רב נחמן בחזקת הבתים (ב"ב לה. ושם) מדמינן דינא דאלים גבר לשודא דדייני ומשנינן דמאן דאלים גבר איכא למיקם עלה דמילתא שודא דדיינא ליכא למיקם עלה דמלתא ולא משום אומדנא דעתא אבל במקום שיכולין לזכות שניהם בבת אחת א"נ ב' בעלי חובין ביום אחד או שתי כתובות ביום אחד כולי עלמא מודו דיחלוקו דחשו רבנן להפסד בעלי חובין משום נעילת דלת ולכתובת אשה משום חינא אבל בלקוחות א"נ במתנה עבוד שודא היכא דאיכא למימר דחד קדים והאחר שקר עד כאן לשון ר"ת: [וע"ע בתוס' לעיל פה: ד"ה שודא]:

כתב לאחד ומסר לאחר לזה שמסר לו קנה. אע"פ שקדמה הכתיבה למסירה ה"נ ס"ל לשמואל דהא אית ליה שודא והיינו אליבא דרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ותימה הא משמע בפ"ק דב"מ (דף יג. ושם) דשמואל ס"ל כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו דדחיק התם שמואל דאמר לא חיישינן לפרעון ולקנוניא מתני' דקתני מלא שטרי חוב בזמן שיש בהן אחריות נכסים לא יחזיר אי ס"ל כאביי אמאי לא יחזיר ומסיק שמואל מוקי לה בשאין חייב מודה ופריך אין בהם אחריות נכסים אמאי יחזיר ומסיק אמר שמואל אומר היה ר"מ שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה כו' מדדחיק שמואל לומר הך סברא לר"מ ש"מ כאביי ס"ל דלרב אסי הוה מצי לאוקמא בשאין בו הקנאה ואליבא דאביי משמע כתב לאחד ומסר לאחר את שכתב לו קנה דאמתני' דקתני כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו פריך התם וליחוש דלמא כתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין דמניסן ועד תשרי ומשני אמר אביי עדיו בחתומיו זכין לו אלמא אע"ג דמסר ללקוחות קודם למלוה לזה שמסר לו לא קנה ובסוף הפרק (שם כ. ושם) משני אביי בכהאי גוונא גבי מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל דלא חיישינן דלמא כתבה בניסן ולא נתנה עד תשרי כו' וא"כ קשיא שמואל אדשמואל ובלא שמואל איכא לאקשויי מאביי גופיה דמשמע בפרק זה בורר (סנהדרין דף כח: ושם) דס"ל כרבי אלעזר דמסקינן התם אההיא מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי כו' א"ל רב יוסף זיל קנייה בעדי מסירה ומסיק א"ל אביי והא מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול משמע דאי לא הוה מזוייף מתוכו היה מכשר כרבי אלעזר וזהו דוחק לומר דאביי לדבריו דרב יוסף קאמר וליה לא ס"ל ובלאו אביי גופיה הוה קשה שם הא דפסיק ר"ת הלכה כאביי מדמהדר הש"ס לאוקומא מילתיה דשמואל כוותיה ועוד דאביי בתראה הוה וקיי"ל כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ואמרינן כתב לאחד ומסר לאחר את שמסר לו קנה ותירץ רבי דכי אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו ה"מ בשני ימים שניכר מתוך השטר שקדם זכותו של זה לזכותו של זה אבל הכא איירי שנכתבו ביום אחד הלכך אע"פ שנכתב זה קודם הקודם במסירה זכה דלא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו הואיל ואין ניכר שקדם זכותו מתוך השטר וקשיא לי גבי מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל דפריך ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי ואזלא זבינתה לכתובתה בטובת הנאה ומפיק ליה לשובר דכתוב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין מאי קא משני אביי עדיו בחתומיו זכין לו אכתי ניחוש באותו יום שנכתב השובר מכרה כתובתה קודם מסירת השובר דלא אמרינן התם עדיו בחתומיו זכין לו הואיל ואין ניכר מתוך השובר שנכתב קודם המסירה ואמר לי רבי דכולי האי לא חיישינן דבאותו יום עצמו מכרה כתובתה: **אמיה** דרמי בר חמא כו'. אין זה ההוא עובדא דמי שמת (ב"ב קנא.). פי' ר"ח ח)דקבלה בידינו דשודא דדייני דוקא במקרקעי ודוקא דיין מומחה כרב נחמן בדורו דהא רב ששת גברא רבה הוה ואמר ליה רב נחמן אינך דיין לעשות שודא דדייני ולי נראה שודא נמי במטלטלי דגבי שליח מייתי לה בפרק קמא דגטין (דף יד:): [וע"ע תוס' ב"ב לה. ד"ה שודא]:

וכי

תוספות רי"ד

ואסיקנא רב דאמר כר"מ דאמר ע"ח כרתי אפילו כתב ומסר לשמעון שניהם קנו ביחד דכיון דעדי חתימה כרתי ואמרי' עדיו בחתומיו זכין לו כ"ז שמגיע השטר לידו קונה מעת החתימה ואע"פ שאחר למוסרו כדאמרי' בשנים אוחזין דאפי' כתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי נשתעבדו לו נכסיו מניסן שכיון שהגיע השטר לידו למפרע קונה משעת חתימתו וה"נ כיון ששניהם נחתמו ביום א' שניהם קנו ביחד והלכך ליכא למיעבד בהו ש"ד למי מסר תחלה שכך קונה האחרון כמו הראשון וכיון ששניהם קונים ביחד חולקין ושמואל סבר כר"א דאמר ע"מ כרתי והעיקר המסירה היא ולא החתימ' ואילו ידענו למי מסר השטר תחלה אותו היה א) האחרון אינו אלא כמפליגו בדברים ועכשיו שאינו ידוע אומדים ב"ד בדעתם למי היתה דעתו קרובה עמו יותר לאותו מסר תחלה וקי"ל רב ושמואל הל' כשמואל בדיני כ"ש דס"ל כר"א דבמסכת [גיטין פו ע"ב] איפסקא הל' כוותי' הלכך כל שטר דעלמא בין שטרי מכר בין שטרי מתנה בין שטרי הלואה שיצאו על שדה א' בין שיש בהן קנין ובין שאין בהן קנין עבדינן שודא: אימיה דרמי בר חמא בצפרא כתבתינהו לנכסה לרמב"ח לאורתא כתבתינהו לרעב"ח אתא רמב"ח לקמי' דר"ש אוקמי' אנכסי' אתא ר"ע לקמי' דר"נ אוקמי' אנכסי' אתא ר"ש לקמי' דר"נ א"ל מ"ט עביד מר הכי א"ל דקדים א"ל אטו בירושלים יתבינן דכותבים שעות אלא מר מ"ט עביד הכי א"ל ש"ד א"ל אנא נמי ש"ד א"ל חדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא ותו מעיקרא לאו בתורת הכי אתית לי' פי' העדים היו מעידים שזה השטר נכתב בבוקר וזה נכתב סמוך לערב אבל לא הי' יודעים למי נמסר תחלה ומתנות בריא היתה ובלא קנין שאילו היתה מתנת ש"מ הי' זוכה האחרון כדאמרי' בפרק מי שמת ולא הי' צריך ר"נ לש"ד אלא היה אומר לר"ש אדרבה מאן דאקדים הפסיד א"ו מתנות בריא היתה ובלא קנין שאילו היתה בקנין הקודם זכה ואע"פ שלא הגיע השטר לידו ולא היה יכול ר"נ לעשות שודא א"ו בלא קנין היתה והי' צריכים לקנות בקבלת השטר ומשום דקדים רמב"ח סבר ר"ש למימר מסתברא כי היכי דקדים בכתיבת השטר ה"נ קדים בחתימה וא"ל ר"נ אטו בירושלים יתבינן דכותבים שעות פי' כך הם להן השעות כמו שיש לנו הימים ואילו נכתב השט"ח האחד היום וא' למחר אע"פ שלא ידענו למי נמסר תחלה (דלא מסתפקין הכי) היינו אומרים מסתמא זה שזמנו קודם לו נמסר תחלה דלא מסתפקין הכי אלא כשיוציאו ביום א' אבל בזא"ז הקודם בזמנו הוא זוכה ולא אמרינן שמא לשני נמסר תחלה וה"נ בירושלים דכותבין שעות כל הקודם בכתיבתו אפי' שעה

מסורת הש"ס

א) [גיטין ט: וש"נ], ב) גיטין פו:, ג) גיטין יד:, ד) [ב"ב קנא. ועי' תוס' כאן], ה) [גיטין פו:], ו) [כתב לאחד ומסר לאחר. כתב לאחד השטר ולא כו' כצ"ל], ז) פי' בבבל. רש"ל, ח) [וכ"כ בערוך ערך שד ה ע"ש],

מוסף רש"י

עדי מסירה כרתי. ואין צריך לחתום בגט, וכי כתב קרא וכתב, אכתיבת הגט כתיב ולא אחתימת ידי עדים (גיטין ט: וכעי"ז שם כב:) דעדי מסירה גורמין לכריתות גט ונמצא גט כשר בכתיבה בלא עדים אלא שיהא מוסרו לאשתו להתגרש בפני עדים, דהא כתיב וכתב לה, בכתיבה לחוד בלא חתימה איירי, ומיהו עדים בעינן שיראו שנתגרשה (רשב"ם ב"ב קע.). **הלכה כר' אלעזר בגיטין.** דעדי מסירה כרתי ואפילו פסולא דרבנן ליכא, אבל לא בשטרות, דכתיב בהן וכתוב בספר וחתום בירמיה (לב) בספר המקנה (גיטין פו:). **אף בשטרות.** דהתם עלה טובה קמ"ל מפני תיקון העולם (שם). **וכאן אמרו.** בבבל, מה שירצה השליש יעשה. לפי מה שראה בדעתו של משלח אם היתה עינו יפה במתנה זו ואוהב את המקבל ואת בניו (גיטין יד:).

תוספות רי"ד (המשך)

א' מסתמא הוא קדמו במסירתו כדתנן כל הקודם את חברתה אפי' שעה א' זכתה אבל לדידן דלא קפדינן אשעות אע"פ שזה קדם את חבירו בשעות אין הקדמה זו מועלת לו לומר מסתמא זה קדם למסירה אלא שניהן שוין ודנין ביניהם ש"ד שמא הוא חביב בעיניהם יותר ולאותו מסר תחלה והוא זוכה בנכסים א"ל אנא נמי ש"ד פי' תהוי דידי נמי ש"ד וכיון שפסקתי הדין שוב אין לך כח להוציא מידו שהרי יצא מב"ד זכאי בש"ד א"ל חדא דאנא דיינא וכו' פי' שר"נ היה ממונה ע"פ ריש גלותא אבל ר"ש לא וש"מ דלאו כל דיינא עביד ש"ד אך אם הוא מומחה דנקיט רשותא ותו מעיקרא וכו' פי' שלא אמרת שלך משום שודא אלא משום דקדים בחתימה כר"מ ובזה טעית דהא לאו בירושלים יתבינן: וזה המעשה אינו דומה לאותו מעשה דגרסי' בפ' מ"ש אימי' דרמב"ח [באורתא] כתבתינהו לנכסיה לרמב"ח ובצפרא כתבתינהו למ"ע ב"ח ושכיבא אזיל רמב"ח לקמי' דר"ש אוקמי' בנכסי אזל ר"ע ב"ח לקמיה דר"נ אוקמי' בנכסי אזל ר"ש לקמיה דר"נ א"ל מ"ט אוקמיה מר לר"ע בנכסי אי משום דהדרה הא שכיבא א"ל הכי א"ש כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו אימור דאמר שמואל לעצמו לאחר מי אמר א"ל בפירוש אמר שמואל בין לו בין לאחר. ההיא מעשה הות מתנות ש"מ ולפיכך המאוחר זכה אבל זה היה מתנות בריא וכל הקודם זכה וכך מצאתי כתוב בפי' ר"ח וקי"ל דהא דרמי ור"ע תרי עובדי הוה הכא מתנות בריא והתם במי שמת מתנות ש"מ: הנהו תרי שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף פי' שטרי מכר היה על שדה א' חד הוה כתוב ביה בה' בניסן וחד הוה כתוב ביה בניסן סתמא אוקמי' ר"י לההיא דה' בניסן בנכסי א"ל אידך ואנא אפסיד א"ל את ידך על התחתונה אימא בר כ"ט בניסן את א"ל ליכתוב לי מר טרפא

א) נראה דל"ל היה קונה והאחרון אינו אלא כמפליגו וכו'.